

MEZARINDAN KALKAN ŞEHİT

1929

Hüseyin Rahmi Gürpınar 1864-1944

KİŞİLER

Şevki Nurullah İstanbul'un merkezinde, şehir hayatı yaşana Şevki'nin içinde, arayıp da bulamadığı bir şey varmış gibi bir boşluk vardır. Şahika ile birlikte tam olarak aradığını bulmuş hissediyordur. Entelektüel ve derin düşünen, genç bir karakterdir.

Şahika Hayrullah Anne ve babası ölmüş, kardeşi Şevket şehit olmuş ve büyükannesi delirmiştir. Ailesinin başına gelen bu felaketslere, içinde yaşadığı cinli köşkün sebep olduğu, kızı ele geçiren cinlerin etrafındakilere uğursuzluklar bulaştırdığı söylentisi yayılmıştır. Şevki ile tanışır ve Şevki'nin söylentilere kulak asmamasının ardından evlenirler.

Kadri Bir zamanlar barlarda dansörlük yapıyorken evlenip çoluk çocuk sahibi olunca ailesinden kalma, köyde bulunan köşke yerleşip tarım yapmaya başlamıştır.

Nüzhet On altı yaşlarında, keman çalmayı seven Nüzhet, Şevket ve Şahika'nın erkek kardeşidir. Ablası iyi bir eğitim almasını sağlamıştır. Huyları Şahika'ya çok benzemektedir.

Şevket Şahika'nın erkek kardeşi, savaşta şehit olmuştur.

Büyükanne Torunu şehit olup öldükten sonra aklını kaçırmıştır. Şahika, Nüzhet ve Şevket'in büyükannesidir.

ÖYKÜ

Şevki, Kadri'nin misafiri olur Şevki, şehir yaşamında bunaldığı ve sıhhatinin pek iyi olmadığı bir zamanda yolda eski bir tanıdığı olan Kadri ile karşılaşır. Kadri, evlenip şehir hayatından uzaklaşmış, köyde kendine başka bir hayat kurmuştur. Kendi ekip biçiyor, kıt kanaat da olsa geçiniyordur. Kılık kıyafeti eskimiş ve yıpranmıştır ama oldukça sağlıklı ve dinç görünüyordur. Kısa bir konuşma sonrası Şevki'ye evinin müsait olduğunu, ona da değişiklik olması bakımında ailesi ile kaldığı evinde onu da ağırlamak istediğini söyler. Köy, İstanbul'a iki saat uzaklıktadır, istedi zaman geri dönebilecektir. Saat konusunda sözleşirler ve Şevki hızlıca o gün eşyalarını hazırlar. Ertesi gün Kadri, söylediği saatte Şevki'nin indiği tren istasyonunda olur. Yanında getirdiği ailesi ile tanışır. İssiz yollardan giderek eve ulaşırlar. Oldukça büyük ve yıpranmış olan köşkün etrafında hiç ev yoktur. Şevki'ye çok büyük bir oda ayarlanmış ve Kadri'nin karısının çeyizindeki en gösterişli eşyalarla düzenlenmiştir. Şevki köy hayatında sıhhatine kavuşur, gündün güne iyi olur. Kendi kendini dinleme fırsatı da bulur ama bir taraftan da sıkılmaya başlar. Fakat Kadri ve ailesi onu göndermez ve bir süre kalması için ikna eder.

Cinli Köşk hakkında söylentiler Şevki bir gün akşamüstü tek başına yürüyüşe çıkar. Uzun süre yürüdükten sonra bir piyano sesi duyar ve sese doğru ilerler. Bir köşkten gelen müziği sonlanana kadar dinler. Adeta büyülenmiş gibidir. Zaman hayli ilerlemiş, hava karamıştır ve Şevki saatin nasıl geçtiği anlamamıştır. Tam gitmeyi düşünürken bu sefer de ezan ve dua okuyan bir yaşlı kadın sesi işitir. Eve döndüğünde herkes onu arıyordu ve panik yapmıştı. Olanları anlatınca herkes dehşete düşer. Piyano sesini duyduğu ev köyde cinli olması ile ünlenmiştir. Piyano çalanın cinlerin sahiplendiği bir kız olduğunu anlatırlar. Kızın etrafındaki herkesin başına türlü felaketler geliyordu. Şevki'nin başına bir şey gelmemesinden dolayı şanslı olduğunu söylerler. Şevki, bu tür inançlara sahip

olmadığını, her şeyin mantıklı açıklamaları olacağını savunur. O akşam arkadaşı köşkün hikayesinin bir kısmını ona anlatsa da fikrini değiştirmez.

Şevki, köşkün sahibine ulaşır Ertesi gün benzer saatte yeniden köşke doğru gider. Piyanoyu çalan kızı çok merak ediyordur. Onun yüzünü görmeden âşık olmuş gibidir. Yanına korunmak için sopa da almıştır. Bu kez piyano sesi yanında keman sesi de vardır. Şevki müziği dinledikçe çalan kişiyi görme isteği artar. Oradaki ağaca çıkar. O ağaçtayken bir karaltı ağaç altında görünür. Şevki inanmadığı cinler konusunda tereddüt etse de daha sonra bunun çok iri, simsiyah bir köpek olduğunu anlar. Köpek olanca gücüyle havlıyordur. Köşkte çalışan adamlar köpekten dolayı ağaçtan inemeyen Şevki'nin yanına gelirler. O an piyano çalan kadın olduğunu anladığı biri ne olduğunu sorar. Adamlar durumu anlatır ve Şevki'yi döverek uzaklaştırmayı teklif ederler. Kadın itiraz ederek gece vakti orada olma sebebini sorar. Köydeki herkes bu köşkten korkuyor ve o saatte orada bulunmaya cesaret edemiyordur. Kız bu sebeple yadırgar. Şevki durumu anlatır. Üslubundan Şevki'nin anlattıklarına inanan ve onun köyden olmadığını anlayan kadın Şevki'nin tanışma isteğini kabul eder.

Şevki ve Şahika evlenir Şevki, piyano çalan kadın Şahika ile tanışmış, keman çalan kişinin kardeşi Nüzhet olduğunu öğrenmiştir. Köylünün bahsettiği yaşlı kadın ise büyükannedir ve Şahika'nın şehit olan kardeşinden sonra aklını kaçırmıştır. Cuma geceleri ezan ve dualar okuyarak şehit kardeşi Şevket'in ruhu ile buluştuğuna inanıyordu. Köylü ise köşkteki herkesin cinler tarafından ele geçirildiğine inanıyordu. Şahika'yı yetiştiren ve hala köşkte yaşayan dadılar da Şevket'in ruhunu gördüklerini, köşkte başlarına gelen aksiliklerin cinlerin işi olduğunu düşünüyor, kızı da bu korkularla büyümüştür. Ama Şahika buna rağmen bu tür hurafelere onlar kadar inanmıyor, soğukkanlılığını koruyordur. Bir süre arkadaşlıklarını sürdüren Şevki ve Şahika kısa sürede evlenmeye karar verir. Şahika köylülerin söylediklerine inanmasa da etrafındaki insanların başına felaketler geldiğini, onun suçu olmasa da sorumluk almak istemediği söyleyerek adamı uyarır. Ama hala evlenmek istiyorsa Şevki ile memnuniyetle evlenecektir. Şevki evlenmeyi ister, hiç bir lanetin olmadığını herkese kanıtlamak ister, aksi bile olsa böyle bir maceranın içinde olmaktan ve deneyimlemekten mutlu olacağını söyler. En kısa sürede evlenerek cinli köşkte yaşamaya başlarlar.

Şehit kardeşin görülmesi Mutlu bir şekilde evlilikleri devam ederken Şevki, cinleri gördüğü söylenen kişilere nasıl göründüklerini sorar. Bu olayların ardında mantıklı bir açıklama bulacağına emindir. Fakat kimse cinlerin görünüşünü tarif edemiyor, söylenemeyeceğine inanıyordu. Büyükannenin şehit kardeşin ruhuyla buluşmasında ise şahitler vardır. Birkaç köylü ve evdeki dadılardan biri Şevket'in ruhunu gördüğüne emindir. Şahika da olayın iç yüzünü öğrenmek için birkaç gece gizlice beklese de olaya şahit olamamış, sonrasında ise vazgeçmiştir. Bu konuşmalar olduktan sonra bir gece Nüzhet telaşla Şahika ve Şevki'yi uyandırır. Şevket abisinin ruhunu gözleriyle gördüğünü, acele edip balkondan bakarlarsa görebileceklerini söyler. Balkona çıkıp o taraf doğru ışık tutarlar ve gerçekten de gördükleri Şevket'in birebir aynısıdır. Büyükanne karşısında ellerini tutuyor, köpekleri Panter de Şevket'in elini yalıyordu. Şahika bayılır. Şevki ise bu işi çözmeye çok yaklaştığı için vakit kaybetmeden Nüzhet ile bahçeye koşar, kadını dadıya emanet eder.

Şevki ve Nüzhet'in takibi Dışarıya çıkınca büyükanne buluşmalarının bölünmesinden dolayı duyduğu üzüntüyle ağıt yakmaya başlamıştır. Çünkü Şevket hızla uzaklaşmıştır. Şevki ve Nüzhet hemen bahçe dışına çıkarlar. Şevki olarak gördükleri kişi de, panter de ortada yoktur. Ama işin peşini bırakmazlar ve çözmek isterler. Panter'in havlamalarını işitirler ve sesi takip ederler. Bir süre sonra Panter'in ağaca ipe bağlandığını görürler. Hayvanı çözüp ipi koklatırlar. Bağlayan kişinin kokusu sineceğinden onu bulabileceğini düşünürler. Gerçekten de Panter hızlı şekilde yola düşer. Onlarda geceliklerle perişan şekilde son dayanma güçleriyle takip ederler. Nüzhet, yanına maytap tarzı bir çok kibrit de almıştır. Ara sıra bunlardan yakıp yola bakarlar. Çok uzun zaman sonra Panter onları bir mezarlığa götürmüştür. Panter'in deli gibi bir mezarı kazdığını görür ve paniklerler. Şevki ona engel olmaya çalışsa da Nüzhet bu durumun abisi ile ilgili olduğunu düşünür ve Panter'in içgüdülerine inanır. Bir süre sonra Panter mezardan beyaz bir kumaş çıkarır. Kefen zannederler ama üzerinde kan lekesi olan, Nüzhet'in abisine ait olduğunu teyit ettiği bir atlettir. Mezar taşlarına bakarlar ve tanıdık isimler göremezler. Bir şehidin atletinin bambaşka ve şehit olduğu yerden çok çok uzakta bir mezarda

çıkması, atletin henüz koyulmuş gibi görüntüsü olması, üzerinde Şevket'in kokusu olması kafalarını karıştırır. Ne düşüneceklerini bilemezler. Şevki birinin bir oyun sürdürdüğünü düşünüyor ama kanıtlayamıyordur. Ona göre bu ruh olayı mantıksızdır. Sakalı uzun, hoca olduğu anlaşılan bir köylünün onları mezarı kazarken görmesinin ardından daha fazla orada duramayacaklarını anlarlar. Adam onların söylediklerine inanmamış ve şikayet için yanlarından ayrılmıştır. Mezarın devamında da kemikten başka bir şey bulamadıkları için perişan halde yola düşerler ve sabah eve varırlar.

Köştekilerin kafası karışır Sabahında olanları Şahika'ya anlatırlar. Şahika atlete bakar ve fenalaşır. Atletin üzerindeki baş harflerini kendisi işlemiştir ve kokusu aynı abisinin kokusu gibidir. Tüm bulguları bir araya getirirler de olayı çözemezler. Panter gibi saldırgan bir köpeğin gördükleri kişinin elini yalaması da o kişinin Şevket olduğu hissini güçlendiriyordur. Ayrıca Şevket'in şehit olduğuna dair tüm belgeler de tamdır ve kesindir. Kalan eşyaları ve o günlerde gizlice tuttuğu günlük de ailesine teslim edilmiştir. Şevki bunun arkasında yaşayan bir insan olduğunu düşünüyor fakat karısının kalbi artık bu kadarını kaldırmıyordur. Ona göre Şevket, bir sebepten ölmediği halde kendini ölü göstermiş ve gizlemiş ama dayanamayıp büyükannesini görmeye geliyor olabilmektedir. Birkaç gün sonra da köşke polisler gelir. Köylüler mezar kazdıkları için onları şikâyet etmiş, köşkün cinler tarafından ele geçirildiğini ve içeridekilerin aklını kaçırap etrafı huzursuz etmeye başladıklarını söylemişlerdir. Polisler oldukça aklı başında, güzel bir üslupla konuşa Şevki durumu inkar eder ve köylülerin hurafeleri olduğunu söyleyerek polisi inandırır.

Panter ile gelen not Günlerce büyükanne aynı ritüelle torununu bekler ama ruhu gelmemeye başlamıştır. Herkes kendini suçlu hisseder. Şevki'nin suçu olduğuna, onun lanetlendiğine dair söylentiler çıkar. Kadın üzüntüden iyice kötüleşmiştir. Panter de ortalarda yoktur, kaybolmuştur. Bir gün Panter bahçeden içeri gelir ve tasmaında bir not getirir. Not, bahçede gördükleri kişiden geliyordur. Yazan her şeyi açıklayacağını, karşılığında kardeşlerinin ruhunun huzuru için artık büyükanne ile buluşmalarında onları gözetlememelerini, bu açıklamalardan da kimseye bahsetmemelerini ister.

Mezarından kalkan şehit olayı çözülür Şevket'e ikizi kadar benzeyen bu kişi asker arkadaşı Muzaffer'dir. İkisi birbirine çok benziyordu ve tesadüfen aynı birliğe düşmüşlerdir. Sarıkamış'ta savaşırken Şevket'in isteği üzerine birbirlerine söz vermişlerdir. İçlerinden biri ölür diğeri sağ kalırsa, sağ kalan kişi ölenin ailesine teselli için yanına gidip ben sizin öbür oğlunuz sayılıyım diyecek ve hem kendi ailesine hem diğer aileye evlatlık yapacaktır. O gün ikisi Muzaffer yaralanmış ve Şevket'ten uzak kalmıştır. Muzaffer yaralı kaldığı çadırdan kalkınca Şevket'i boylu boyunca yatar görmüştür ve Şevket onunla konuşmuştur. Şehit olduğunu, büyükannesinin onu çağırdığını ve gidip onu gördüğünü, bundan sonra onu yalnız bırakmamasını ve ziyaret etmesini istemiştir. Ama canlı olarak değil onun ruhu gibi bazı geceler kadının acısını dindirecektir. Bunu da gizli yapmasını kimseye belli etmemesini ister. Ayrıca anlayamadığı bir sebeple üzerindeki kanlı atletini almasını, ziyaret geceleri yanında bulundurmasını, zamanı gelince Panter'in onu bir mezardan çıkaracağını söylemiştir. Muzaffer ertesi gün gerçekten o saatlerde Şevket'in şehit olduğunu, ölmeden önce son dileğinin kanlı atletinin Muzaffer'e verilmesi olduğunu öğrenir. Rüyanı gerçek mi olduğunu sorgulamadan Şevket'e verdiği sözü tutmak için çabalamıştır. Fakat bunu gizleyememiş, birkaç köylüye ve evdeki kişiye yakalanmıştır. Hakkında çıkan ruh söylentileri de işine gelmiştir. Bu durumun bozulmasını istemiyor, büyükanneyi rahat rahat görebilmek istiyordur. Panter'in ona alışkın olmasını da açıklamıştır. Şevket ile yedek subaylık stajındayken Panter'in tasmaında bir sepet yiyeceklerle yanlarına geldiğini ve o dönemlerden kaynaştıklarını anlatır. Her konuya açıklık getirir. Şahika ve Nüzhet, artık onu da bir kardeşleri kabul eder ve ona sarılıp, onunla sohbet etmek isteseler de söylediklerine uymaya karar verirler.

TEMALAR

Batıl İnançlar Romanda, söylentilerle adı cinlerle anılan bir köşk ve genç bir kız vardır. İnsanlar her gelen aksiliği ve felaketi cinlere yüklemektedir. Romanın ana karakteri vasıtası ile verilen mesaj, garip ve inanılması güç görünen her olayın ardında mantıklı ve bilimsel dayanağı olan bir sebep

bulunacağıdır. İnsanlar hayatlarını bu korkularla geçirmek yerine olayların nedenlerini araştırıp bu iddiaları çürütmelidir.

KARAKTER ANALİZİ

Şevki (Sorgulayıcı)

Karakter Şevki, mantıklı, gerçekçi ve sorgulayıcı bir gençtir. Bilimsel bilgiye önem verir. İnsanların körü körüne inandıklarının gerçekliğini sorgular ve hurafelere inanmaz. Olgun ve dürüst bir insan olduğu anlaşılmaktadır. Şahika'nın şehit olan kardeşinin büyükanneyi ziyaretleri ile ilgili gerçekleri ortaya çıkarma, cinli köşke korkusuzca yaklaşma durumunu karakterin maceracı kişiliği ile açıklayabiliriz.

Aktivite Şevki, okumayı seven, kültürlü biridir. Filozof gibi her şeyi sorgulamakta ve derinlemesine düşünmektedir. Şahika'ya aşık olur ve onunla mutlu bir evlilik yaşar. Şehir hayatından uzaklaşarak köy yaşamına geçiş yapar. Sabahları kahve ve sigara içmeyi sever. Sanata düşkündür. Karısı, kayını ve o, zaman zaman piknik yaparlar. Gün içinde sık sık karısı ve kardeşinin enstrüman çalmalarıyla müzik şöleni yaşar ve bazen üçü birlikte resim yaparak kendi aralarında yarışır.

ÖRNEK ANILAR

Sorgulayıcı/Şüpheli Şevki, her konuda şüpheli ve sorgulayıcıdır. Çoğunluk tarafından kabul görmüş inançlar konusunda bile tavrı aynıdır. "Yaratılışından, huyumdan söz etmek gerekirse, şu kadar çıtlatayım ki, tuhafliklara tapan bir gencim. Anlayış ve görüşlerimden çoğu başka insanlarınkine uymaz. İnanç konusunda Frenklerin dedikleri gibi bir Gradule değilim. Dünyada geçerlilik kazanmış inançların, düşüncelerin pek azı benim kafamda yer bulabilir. Hangi çeşit inançla ilgili olursa olsun inanmaya beni zorladıkları şeyi, sergiden karpuz seçer gibi eviririm, çeviririm. Fiskelerim. Kulağıma tutarım. Herkesin kolayca yuttu bu yaldızlı hapları elimden fırlatır atarım."

Mantıklı Şevki ve Nüzhet, şehit olan Şevket'in ruhu gibi bahçeye gelen kişinin peşine düştüklerinde, Panter'in yardımı ile gittiği yönü bulurlar. En sonunda Panter, bir mezar kazmış ve Şevket'in kanlı atletini bulmuştur. Olanlar ardındaki gerçeği çözmeye çalışan Nüzhet ve Şevki'nin iyice kafası karışır. Ama Şevki kafasını çabuk toplarlar. "İşte önceki sözümü yine tekrarlıyorum: Bize bu açmazları oynayan, kabrin ötesinde bir ölü değil, benim gibi bir diri... Bu kararımdan şaşmam. Anlıyor musun?"

Bilimsel düşünceyi önemseyen Arkadaşı Kadri, Şehit olan Şevket'in ruhunun geldiğine inanmadığı için Şevki'ye bir hikâye anlatır. Hikâyedeki adam aşkı ile kavuşamamış ve aşkı son nefesini ondan uzaklarda verirken aynı saatlerde hayalini yanı başında görmüştür. Yıllar önce yazılan bu hikâyenin gerçek olduğu da yazılıdır. Şevki ise hala aynı fikirdedir. "Azizim, deminken söylediğimi bir daha söylerim. Yatağında sevgilisinin aşkıyla yüreği yanan bir delikanlı böyle bir sami bir görüşe uğrayabilir. Ve tekrarlayacağım gerçek şudur: Hastalık ve tuhaflık görünende değil; görendedir. O anda Mösyö Jacques'ı bir uzman muayenen etmiş olaydı olayın bir Hallucination Hypnogogique olduğu anlaşılırdı."

Şahika (Duygusal)

Karakter Şahika, duygusal, kibar ve sakin bir kadındır. Şehit olan kardeşi ile ilgili her gelişmede hassaslaşır ve hastalanır. Hurafelerin ve korkuların içinde büyüülmesine rağmen cinlerle ilgili söylenenlere pek inanmamakta ve söylenenlerden korkmamaktadır. Şevki'nin onun evlenme isteğine karşı, başına gelen felaketler konusunda onu uyardıktan sonra evlilik teklifini kabul etmiştir. Düşünceli ve dürüst davranmıştır.

Aktivite Şahika'nın eğitimine babası tarafından özen gösterilmiştir. İngilizce, Fransızca'yı anadili gibi biliyordur. Müzik bilgisi de vardır. Piyano eğitimi almıştır ve çok güzel piyano çalmaktadır. Şevki ile anlaşır ve arkadaşlıkları sonrası evlenmeye karar verirler. Kardeşinin eğitimi ile ilgilendiği, büyükannesinin zihin rahatsızlığı ve kardeşinin küçüklüğü nedeniyle evin sorumluluğunu aldığı

görülmektedir. Evlendikten sonra kocası, kardeşi ve o, küçük bir topluluk gibi yalnız, dışarı kapalı yaşarlar.

ÖRNEK ANILAR

İyi huylu/Samimi Şevki, karısına âşıktır ve onun huylarını çok beğeniyordur. Hep istediği gibi bir kadınla evlenmenin mutluluğu içindedir. “ Açıkça söylerim ki karım dünya güzeli değil... Ama öyle sevimli, çekici, terbiyeli ve candan ki yüzüne bakarken onu gözlerimden sakınır, kıskanır haller geçiriyorum.

Düşünceli/Dürüst Şevki, Şahika'yı daha görmeden etkilenmiş, tanıştıktan kısa süre sonra da onunla evlenmeye karar vermiştir. Şahika, samimi ve dürüst davranarak bu konuda onu uyarmak ister. Kendisinin bir suçu olmadığına inansa da etrafta söylenenleri Şevki'nin yüzüne karşı da söyler. “Satın almaya, kiralamaya kimsenin cesaret edemediği bu uğursuz yurdu ben zavallı, cinler yakalamış kızı, evlenmeyi aklıma getirmekten çok uzak ve büsbütün umutsuz bulunuyordum. Beyefendi, iyi düşününüz. Sonra kaza ile bir uğursuzluğa uğrarsanız bunu benden bilmeyesiniz. Ben kimseye zerre kötülük etmek istemem.”

Şevket (Düşünceli)

Karakter Savaş sırasında şehit olan Şevket'in vatansever, düşünceli bir yapısı olduğu anlaşılır. Kardeşlerinin ve arkadaşı Muzaffer'in anlatımına göre dürüst ve ailesine düşkün olduğu da söylenebilir. Sıkıntılı anlarda bile yüzünden neşeyi eksik etmemeye çalıştığı da belirtilmektedir. Ailesine ve arkadaşlarına güven veren bir karakterdir. Haksızlığa karşı susmayı tercih etmeyeceğini söylemektedir.

Aktivite Askerlik yaptığı dönemde şehit olmuştur. Köpeği Panter kendisine çok düşkündür. Sümbül kolonyasını çok seviyordur. Kardeşi tüm çamaşırlarını bu kolonyaya ile ütülemektedir. Okur yazardır.

ÖRNEK ANILAR

Güven verici Nüzhet ve Şevki, Şevket'in ruhunun büyükanneye gelmesi konusundaki durumu anlamaya çalışırlar. Nüzhet, eniştesinin sözlerine karşı çıkar. Şevki'ye göre, bilemediği bir sebepten Şevket kendini öldü göstermiş ve büyükannesini gizlice ara da bir de olsa görmeye gelmiştir. “ Onun şehit oluşu, resmi olan, olmayan birçok belgelerle kanıtlanmıştır. Köşke dönüşümüzde bunları istediğiniz kadar incelersiniz. Hem ağabeyim gayet ağırbaşlı ve samimi bir gençtir. Sağ olsa neden doğrudan doğruya yurduna dönmeyip de bazı geceler büyükannesine görünmek için böyle hayalet şeklinde gelsin?”

Haksızlığa katlanamayan Şevket, ağır başlı ve saygılıdır. Fakat aynı zamanda duygu ve düşüncelerini ifade edebilen ve haksızlığa ses çıkarabilen biridir. Şevki, onun savaş sırasında tuttuğu günlüğü okurken Şevket'in kendisi hakkında yazdıklarını okur. “İtiraf ederim ki bende, okuma yazma bilmeyen, sabırlı, her yapılanı kaldıran bir Anadolu erinin durgunluğu ve tevekkülü yoktur. Gördüğüm kötülükleri hazmedemem. Bilgisizliği hoş göremem.”